

**Koncepcja katafatycznego
kodu prawa.
Ku rozstrzygnięciom
w zakresie pomiaru
zrozumiałości prawa**

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wprowadzenie

Doniosłość problematyki szeroko pojmowanej zrozumiałości prawa jest dostrzegana w nauce prawa i pojawia się w analizach przy różnych okazjach. Jednakże w polskiej literaturze prawniczej niewiele opracowań poświęcono tworzeniu i rozwijaniu kompleksowych propozycji, mających na celu wypracowanie rozwiązań uniwersalnych, których stosowanie pozwoliłoby na „uczynienie bliższym adresatom” regulacji z różnych dziedzin.

Również niewiele opracowań skupia się na rozstrzygnięciu tego, jak właściwie należy rozumieć zrozumiałość prawa i jakimi narzędziami posługiwać się, aby ją osiągnąć.

Powyższe niedostatki mogą być rezultatem tego, że badania ukierunkowane na rozwiązanie przedmiotowego problemu wymagają wszechstronnego, interdyscyplinarnego wglądu i doniosłe może być tutaj łączenie rozstrzygnięć teoretycznoprawnych z elementami wiedzy ściśle językoznawczej, psychologicznej czy też z innymi osiągnięciami nauki prawa. Wśród dorobku polskiej nauki zupełnie wyjątkowe spojrzenie na problem zrozumiałości prawa zaprezentował *Artur Nowak-Far* w artykule „Katafatyczny kod prawa”¹.

Praca nie aspiruje jedynie do omówienia powołanej w tytule teorii, tj. koncepcji katafatycznego kodu prawa, lecz dąży do jej twórczego rozwinięcia, a przede wszystkim wskazania możliwych kierunków jej rozwoju.

Przedmiotowa teoria może prowadzić badaczy ją analizujących do różnych konkluzji. Najbardziej radykalne interpretacje mogą być bliskie tezie, w myśl której język prawa i legislacja mogą być uznane pod pewnymi względami za anachroniczne. Konkluzje takie nie zasługują na pełną akceptację, jednak związane z nimi krytyczne spojrzenie na język prawa może być pożyteczne.

Czytelnik będzie miał okazję przekonać się, że liczne argumenty przemawiają za tym, że teoria ta ma szansę, by być podstawą do zaplanowania i przeprowadzenia procesu legislacyjnego, którego efekt w postaci zmodyfikowanych zasad techniki prawodawczej i załączników do nich uczyni przyszłą legislację znacznie przystępniejszą poznawczo, czyli – w uproszczeniu – bardziej zrozumiałą także dla nieprofesjonalistów.

Trzeba nadmienić, że w przywołanym wyżej procesie legislacyjnym zupełnie bezprecedensowa byłaby rola językoznawców, stąd też wiele części prezentowanego opracowania odnosi się do wiedzy językoznawczej.

Pewnym wyzwaniem dla autora było właściwe uporządkowanie treści objętych rozprawą, a w szczególności przyporządkowanie pojęć technicznych (pochodzących

¹ A. Nowak-Far, Katafatyczny kod prawa, RPEiS 2014, Nr 3.

z przedmiotowej teorii i innych dziedzin, a zwłaszcza językoznawstwa) do poszczególnych rozdziałów pracy. Kluczowym kryterium było utrzymanie logiki wyводу w zgodności z porządkiem językowym i pojęciowym oferowanym przez przedmiotową teorię.

Pierwszy, najobszerniejszy rozdział zawiera szerokie wprowadzenie do teorii. Dużo miejsca w tym rozdziale przeznaczono także na odniesienie przedmiotowej teorii do badań i pojęć dotyczących teorii przekładu, ostatni paragraf rozdziału skupiony jest na analizie i objaśnianiu pojęcia katafatyczności. Istotne są rozważania w punkcie III ostatniego paragrafu rozdziału I, gdyż analizy tam zawarte omawiają możliwości zastosowania teorii katafatycznego kodu prawa w skali makro.

Rozdział II skupia się na problemach definicyjnych związanych z pojęciem kodu i szeregiem szczegółowych zagadnień dotyczących tego pojęcia lub związanych z nim jedynie pośrednio. Fenomen kodu prawa został zderzony z zagadnieniem myślenia zawodowego prawników. Rozdział zamyka analiza pojęcia normalizacji w kontekście kodu prawa i nauki prawa.

Głównym przedmiotem rozważań, które znalazły się w rozdziale III, jest przedstawienie procesu poznania prawa jako sytuacji komunikacyjnej i analiza podstawowych problemów związanych z takim rozumieniem systemu prawa (kontekst sytuacyjny, przebieg komunikacji w przestrzeni instytucjonalnej, a także sposób rozumienia takiej przestrzeni). Osobny blok tematyczny w ramach rozdziału poświęcono zagadnieniom dotyczącym adresata regulacji prawnych, a także prawodawcy, po to, by w ramach ostatniej w tym rozdziale sekcji tematycznej możliwe było przeanalizowanie problemów, które nie są ani typowymi problemami związanymi z bytem adresata regulacji prawnych, ani też nie są typowe dla rozważania problematyki prawodawcy, a przez swoją nieswoistość odnoszą się do obu tych stron sytuacji komunikacyjnej.

Rozdział IV analizuje i omawia pojęcia techniczne istotne z punktu widzenia tekstu aktu prawnego. Pojęcia przedstawione w tym rozdziale nie są jednak typowym instrumentarium nauki prawa, a związane są raczej z językoznawstwem. Ich przedstawienie uznano jednak za istotny punkt, gdyż pojęcia te naświetlają Czytelnikowi wielość możliwych podejść do pojęcia zrozumiałości (przystępności poznawcza), która to wielość wynika przede wszystkim ze sposobu selekcji materiału do analizy, a przede wszystkim z zakresu (szerokości) materiału, który ma być przeanalizowany i zostać objęty namyśłem teoretycznym.

Rozdział V omawia szereg praktycznych problemów, które przedmiotowa teoria stwarza, omawia również możliwości, jakie teraz i w dalszej perspektywie wiążą się z jej stosowaniem. Zwrócono w nim uwagę na pewne kontrowersje, jakie wynikają ze zde-terminowanej badaną teorią rewizji spojrzenia na problem języka prawa i zagadnienie integralności tekstu aktu normatywnego.

Rozdział VI jest rozdziałem stosunkowo krótkim, ale rozważania w nim zawarte są istotne dla zrozumienia przedmiotowej teorii i wyników badań nad nią. Przedstawiono w nim miary katafatyczności, czyli sposoby testowania tekstów aktów prawnych pod kątem określenia ich przystępności poznawczej, a więc – upraszczając – ich zrozumiałości.

Rozdział VII stanowi miejsce, w którym zaprezentowane zostały zagadnienia i dziedziny, które w rezultacie wcześniejszych analiz uznane zostały za istotne dla rozwoju przedmiotowej teorii. W tej części pracy został w zwięzły sposób omówiony realny i hipotetyczny potencjał wybranych dziedzin szczegółowych (i związanych z nimi istotnych pojęć), wpisujących się w szeroko rozumiane prawoznawstwo, językoznawstwo, filozofię i psychologię.

Rozdział VIII zatytułowany „Ostateczny kształt procedury badawczej”, stanowi próbę usystematyzowania przeprowadzonych rozważań. Jest to usystematyzowanie wcześniejszych rozważań w tym znaczeniu, że wyraźnie wskazuje się na pozyskane w toku analiz konkluzje, które są niekiedy sprzeczne z założeniami badanej teorii, jednak ich zaaplikowanie wydaje się konieczne przez wzgląd na to, że potencjał aplikacyjny przedmiotowej teorii w rezultacie proponowanych działań zostanie zmnożony.

Dziewiąty rozdział w największym zakresie jest skoncentrowany na analizie ustaw i omówieniu rezultatów tej analizy. Podkreślić należy, że kryteria obowiązujące w tej analizie były rezultatem pewnej konwencji i nie odzwierciedlają wszystkich możliwości omawianej teorii, mają jedynie za zadanie zademonstrować istotne dla zrozumienia potencjału teorii podejście, kształtujące sposób postępowania z materiałem językowym. Materiał językowy, który poddany został analizie, umieszczono w dołączonym do tej pracy aneksie.

Badana teoria w toku studiów nad nią okazała się być teorią dynamiczną, której potencjał wdrożeniowy okazał się być znacznie większy niż to pierwotnie (tj. w momencie rozpoczęcia badań) założono. Fakt ten ma swoje odzwierciedlenie w tezach i wynikach badań prezentowanych w poszczególnych częściach pracy. Ostatni rozdział pracy częściowo stanowi próbę podsumowania rozważań, częściowo zaś ukierunkowany jest na próbę rozstrzygnięcia nierozwiązanych we wcześniejszych częściach rozprawy problemów – wynika z tego, że w pewnym zakresie jest on wprowadzeniem do badań przyszłych i sygnalizuje pewne kierunki tych badań.

Wyjaśnienia już na wstępie wymaga relacja między pojęciami katafatyczności, przystępności poznawczej i zrozumiałości, a także określenia odnoszące się do osiągnięcia tak określonych stanów rzeczy w systemie prawa (pojmowanie szerokie) lub w jego części.

„Osiąganie katafatyczności” to sformułowanie używane w kontekście prezentowania założeń omawianej teorii, natomiast pojęcia przystępności poznawczej i zrozumiałości odnoszą się do opisu celów, którym jest podporządkowane stosowanie przedmiotowej teorii.

Na wstępie warto także dodać, że w rozważaniach objętych rozprawą określenia „ustawa” i „akt normatywny” używane są zamiennie, gdy chodzi o wskazanie ogólnego przedmiotu badań języka prawa.

Warszawa, kwiecień 2021 r.

Maciej Kasprzyk

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl